

Stručni rad

KULTURNI DAN ODRŽAN UZ POMOĆ IMPROVIZACIJSKIH KAZALIŠNIH METODA

Tanja Pangerc Žnidaršič

Osnovna škola Srečka Kosovela Sežana

Sažetak

S porastom broja elektroničkih medija interes za kazalište opada. S namjerom da se kazalište približi mladima, u Sloveniji su već izvedeni mnogi projekti koji su uključivali i učitelje s ciljem da prenesu svoje znanje i ljubav mladima prema kazalištu. Naša škola svoju zadaću obavlja na različite načine. Slijedi opis izvedbe kulturnog dana, u kojem smo uz pomoć metoda improvizacijskog kazališta podučavali mlade kako pratiti predstave te da postanu svjesni sebe i svoje okoline.

Ključne riječi: kulturni dan, kazalište, kazališna improvizacija, sudjelovanje učenika, društvene vještine

1. Uvod

Kulturni djelatnici već neko vrijeme ističu kako se broj gledatelja u kazalištima smanjuje te da među gledateljima ima uglavnom starijih ljudi i da nedostaju mladi. Kako bi mlade gledatelje educirali, približili im kazalište i naučili ih gledati predstave, u Sloveniji je provedeno mnogo projekata. Naša se škola uključila organiziranjem kulturnog dana za učenike devetih razreda. Proveli smo ga koristeći metode improvizacijskog kazališta koje su opisane u nastavku.

Metode improvizacijskog kazališta provode se kretanjem koje je u osnovnoj školi najčešće omogućeno samo u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi. Osim toga, razvijaju asocijativno mišljenje i socijalne vještine.

Kako ističe Ranko Rajović [1], kretanje je vrlo važno za dječji kognitivni razvoj jer je jedini važan utjecaj na razvoj onih struktura u mozgu koje omogućuju čitanje, pisanje i računanje. Ako slijedimo njegove preporuke, uključujemo kretanje i u druge nastavne predmete. Međutim, to se ne događa baš često, pa je kulturni dan, uz pomoć metoda kazališne pedagogije, dobrodošla prilika za kretanje i upoznavanje svog tijela. Osim toga, improvizacijske kazališne vježbe omogućuju i puno asocijativnog razmišljanja.

Kako kaže Rajović [1], djecu je potrebno naučiti razmišljati i da bismo ih naučili tome, moramo im postavljati takva pitanja i zadavati im takve zadatke koji će poticati razmišljanje.

"Zato moramo promijeniti način učenja, podižući reproduktivno učenje na razinu asocijacija. Zatim moramo učiti dijete povezivati asocijacije." [1]

Staša Tome [2] kaže da visoko produktivno i brzo rastuće društvo zahtijeva kreativnu, prilagodljivu i inovativnu radnu snagu.

„Potrebne su nam različite vrste znanja. Među vještinama koje su danas potrebne i važne su socijalne vještine i kreativno razmišljanje, što osigurava uspješan radni rezultat čak i u različitim okolnostima. Ovisno o brzini promjene društva, ove karakteristike mogu biti presudne za karijeru i životni put pojedinca u određenom trenutku." [3]

Improvizacijske vježbe koristimo u dramsko-scenskim aktivnostima za zagrijavanje ili za razvijanje određenih vještina. Sama ih koristim u nastavi prirode i kemije, zato mi nije bilo teško osmisliti kulturni dan uz pomoć improvizacijskih kazališnih vježbi.

2. Upotreba i rezultati

Vježbe su opisane u nastavku. Svaka vježba objašnjava vještine koje se razvijaju izvodeći ju.

2.1. Šetnja u prostoru 1

Učenici se rasporede u prostoriji i počinju se kretati. Hodaju u svim smjerovima, pazimo da ne hodaju kružno, ne smiju se sudarati jedan s drugim. Na znak pljeska učitelja, učenici se zaustave i zažmire. Učitelj im zadaje zadatak da pokažu određeni predmet u prostoriji (npr. sat, plakat, prozor, koš za smeće). Vježbu ponavljamo nekoliko puta i biramo predmete od općenitijih / vidljivijih do specifičnijih / skrivenijih. Kada pokažu u smjeru predmeta, otvaraju oči i provjere jesu li pokazali pravilno, a zatim se ponovno počinju kretati po prostoru.

Ovom vježbom potičemo učenike da budu svjesni prostora u kojem se nalaze.

2.2 Šetnja u prostoru 2

Učenici se kreću kao i prije. Na znak pljeska učitelja, učenici se zaustave i zažmire. Učitelj im zadaje zadatak da pokažu na osobu koja ima ... (npr. ručni sat, žutu majicu, naočale, duge naušnice, ...). Vježbu ponavljamo nekoliko puta, kao i u prethodnoj vježbi predmete za pokazivanje odabiremo od općenitijih do skrivenijih. Kada pokažu u smjeru osobe koja bi trebala imati ono što tražimo, otvaraju oči i provjere jesu li pokazali pravilno, a zatim se ponovno počinju kretati po prostoru.

Ovom vježbom potičemo svijest učenika o prostoru u kojem se nalaze, ljudima koji prolaze pored njih i uočavanje detalja na njima. Sve vještine potrebne su za primanje i praćenje kazališne predstave.

2.3 Šetnja u prostoru 3

Učenici se kreću kao i u prethodne dvije vježbe. Njihova je zadaća zaustaviti se kao grupa bez vanjskog znaka i ponovno, istovremeno, započeti hodati.

Ovom vježbom potičemo svijest učenika kao pojedinaca da su dio grupe koju čine. Za vrijeme izvođenja vježbe trebaju obratiti pažnju na svoje vršnjake i njihovo kretanje. Jedni trebaju preuzeti inicijativu i odgovornost, drugi trebaju zadržati želju za vodstvom. Vježbom se učenici povezuju u grupi. Kao kazališni gledatelji dobiju osjećaj da glumci moraju biti povezani i da moraju osjetiti drugog glumca čak i ako ga ne vide, kako bi mogli kvalitetno odglumiti na pozornici.

2.4 Ogledalo

Učenici se rasporede u parove i okrenu se jedan prema drugome. Njihova uloga je da jedan u paru vodi kretanje, a drugi ga slijedi. Tijekom izvođenja vježbe zamijene uloge nekoliko puta. Učitelj promatra parove te im, tijekom vježbe, može dati povratnu informaciju o tome tko je vođa, a tko nije.

Svrha vježbe je da učenici shvate kako mogu osjetiti drugog glumca da bi osvijestili ograničenja u kretanju te da shvate da je našem mozgu potrebno vrijeme da uoči promjenu, obradi ju i ponovi pokret - kada gledaju predstave, lakše shvate da je za taj nastup uloženi veliki trud, puno sati vježbanja, na kojima su glumci misaono aktivni te da se kretanje može uskladiti s drugim glumcem ili s glazbom.

2.5 Sjena i vođa

Učenik koji je izabran za vođu, izvodi pokret po prostoru, a učenici ga slijede. Igra se ponavlja nekoliko puta, svaki put je netko drugi vođa.

Ovom igrom oni percipiraju prostor, stječu spoznaju da vođa mora predvidjeti što se događa iza njega te mora osigurati dovoljno prostora drugim glumcima. Također uviđaju i doživljavaju moć vođe i nalaze se u situaciji, kao vođa, da sami donose odluke za cijelu grupu.

„Zdravi odnosi u grupi zahtijevaju međusobnu suradnju pojedinaca na provođenju projekta, njihovu potpunu individualnu suradnju i osobni doprinos. Bez međusobnog djelovanja, pojedini glumac nema nikakvih mogućnosti jer za koga bi trebao glumiti bez grupnog djelovanja, gdje bi trebao dobiti materijal i kakve bi učinke mogao postići? Ali ako radi u grupi, glumi i proživi nešto zajedno s drugima, glumac-učenik se uključuje i nalazi se unutar cijele aktivnosti.”

[4]

2.6 Slike

Učenici sjede u polukrugu i gledaju prema 'pozornici'. Učitelj izabere jednog sa zadatkom da stoji na 'pozornici'. Slijedi ga drugi, koji se postavi na način kako razumije raspored prvog, prvoj dvojici se pridružuje treći, zatim četvrti i peti. Učenici neverbalnom komunikacijom- govorom tijela, pokušavaju predstaviti neki događaj i odrediti prostor. Glume bez razgovora, bez koordinacije i dogovora. Učenici na 'pozornici' moraju stajati mirno i zadržati izraz na licu s kojim su došli na pozornicu.

Kad svih pet učenika sastavi "sliku", na redu su "gledatelji" kako bi opisali ono što vide. Učitelj ih vodi s ciljem što preciznijeg opisa prostora, osoba (njihovu dob, odnose među njima, socijalni status, ...) i događanja. Više učenika izražava svoja mišljenja, koja su najčešće različita. Kad "gledatelji" završe, dajemo riječ "glumcima" da ispričaju kako su se osjećali i zašto su se tako postavili, kako su shvatili položaj drugih glumaca i što su željeli prenijeti svojim govorom tijela.

Ovom vježbom učenici dobivaju uvid da i samim držanjem tijela glume i prenose poruku. S tom spoznajom obično su iznenađeni. Ovom vježbom nauče "promatrati" kazalište. Što su učiteljeva pitanja usmjerenija i detaljnija, usredotočenije vježbaju promatranje.

"Intuicija, kreativnost, mašta i nadahnuće od ključne su važnosti u stvaranju znanstvenih otkrića, kao i u stvaranju umjetničkih djela." [5]

2.7 Zvučna kulisa

Učenici se rasporede u grupe po petero u grupi. Njihov je zadatak zvukovima stvoriti prostor i događaj u njemu. Prije nastupa se pripremaju - dogovore se što će biti prostor i što događaj te provjere produkciju zvukova. Kad su grupe spremne, prva grupa započinje svoj nastup, a ostale slušaju zatvorenih očiju. Slijedi analiza onoga što se čulo. Učitelj usmjeruje analizu pitanjima (Što se dogodilo? Gdje se dogodilo? Kakvo je bilo vrijeme? Tko su glumci?). Što su pitanja detaljnija, točnija je analiza.

Ovom vježbom uče da je u kazalištu važna glazba. Glazba pomaže stvoriti atmosferu, dočarava prostor i vrijeme. Dobro je ponoviti vježbu nekoliko puta. Analizom, učenike učimo promatrati kako bi bili pažljiviji i precizniji pri sljedećim izvođenjima.

3. Zaključak

Učenici veoma vole ovaj način nastave. Vole se kretati i razmišljati. Kod tih vježbi gotovo da i nema pogrešnih odgovora jer iste stvari možemo doživjeti na različite načine. Pokazalo se da ovakav kulturni dan ima puno pozitivnih učinaka. Učenici posvećuju više pažnje okolini i ljudima koje susreću. Povezuju se kao grupa i lakše se razumiju i prihvaćaju. Osim toga, razvijaju kreativnost, razigranost, uče se nastupanju i komunikaciji. Učiteljima je isto tako dragocjeno upoznati učenike u drugačijoj situaciji, mogu promatrati njihove međusobne odnose u razredu. U takvom radu obično nema problema s disciplinom.

Kao što kaže osnivačica improvizacijskog kazališta, Vijola Spolin [4]: „Bez vanjskog autoriteta koji bi se nametnuo sudionicima predstave i diktirao im što im je i kako činiti, svaki glumac je slobodan u odabiru samodiscipline prihvaćajući pravila predstave. Sa zanosom i povjerenjem sudjeluje u grupnim odlukama. Ako nema nikoga tko bi mu udovoljio ili zadovoljio, glumac može svu svoju energiju usmjeriti izravno na zadatak i naučiti ono što je došao naučiti. ”

Kulturni dan smo održali i u četvrtim razredima i bili smo jednako uspješni kao i u devetim razredima. Neke učiteljice, tijekom cijele godine, u satove razrednog odjela uključuju pojedinačne vježbe što se pokazalo veoma učinkovitim jer se vještine trebaju vježbati kako bi ih zaista usvojili.

I kao što kaže Draga Ahačić [6], „Činjenica je da je moguće pravilnom kazališnom metodom odgoja djeteta vježbati ispravno izgovaranje, osnove tehnike disanja i govora, fizičke vještine i skladno kretanje, opušteno ponašanje i nastupanje, razvijati njegovu maštu, domišljatost, snalažljivost i osjećaj promatranja, njegovu emocionalnu percepciju, obogaćujući njegov unutarnji svijet iskustva, njegov estetski i etički smisao, razvijajući njegov osjećaj za kolektivni rad, odgovornost i samodisciplinu. ”

4. Popis literature

[1] Rajović, Ranko (2018): Kako so povezani ravni podplati in inteligenca.

<https://www.ntcslovenija.com/blog/kako-so-povezani-ravni-podplati-in-inteligenca/> (Citirano: 4. 10. 2019)

[2] Tome, Staša (2008): Umetnostna in kulturna vzgoja – potreba in izziv. V: Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja: Predstavitev različnih pogledov o umetnostni in kulturni vzgoji v izobraževanju. Ljubljana: Pedagoški inštitut

[3] Sitar, Jelena (2008): Lutkovna umetnost v okviru kulturne vzgoje. V: Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja: Predstavitev različnih pogledov o umetnostni in kulturni vzgoji v izobraževanju. Ljubljana: Pedagoški inštitut

[4] Spolin, Vijola (1980): Improvizacijske vaje. Ljubljana: Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega

[5] Planinšič, Gorazd (2008): Medpredmetno povezovanje naravoslovnih in umetniških predmetov: zakaj in kako?. V: Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja: Predstavitev različnih pogledov o umetnostni in kulturni vzgoji v izobraževanju. Ljubljana: Pedagoški inštitut

[6] Ahačič, Draga (1982): Gledališče pod vprašajem, polemike in obračuni. Ljubljana: Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega